

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 72 ได้กำหนดนโยบายแห่งรัฐไว้ว่า “รัฐต้องจัดให้มีกำลังทหารไว้เพื่อรักษาเอกราช ความมั่นคงของรัฐและผลประโยชน์ของชาติ กำลังทหารพึงใช้เพื่อทำการรบ หรือการสงคราม และป้องกันมิให้เกิดสงคราม เพื่อป้องกันสถาบันพระมหากษัตริย์ เพื่อปราบหรือป้องกันการกบฏและการจลาจล เพื่อการรักษาความมั่นคงของรัฐ และการพัฒนาประเทศ” ซึ่งสรุปบทบัญญัตินี้ได้ 2 ประการ คือ

บทบาทการป้องกันประเทศ โดยกองทัพต้องมีความพร้อมด้านกำลังพล อาวุธยุทโธปกรณ์ ในยามสงบ และยามสงคราม รวมทั้งต้องสร้างเสริมแสนยานุภาพของกองทัพไทย ให้มีขีดความสามารถสูง เพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองในทางการเมืองระหว่างประเทศ

บทบาทในการพัฒนาประเทศ กองทัพต้องพัฒนาและใช้ศักยภาพทุกอย่างที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาประเทศ โดยให้การช่วยเหลือแก่ประชาชน สังคม และประเทศชาติ ในยามทุกข์ร้อนและเหตุการณ์ไม่ปกติภายในประเทศ

ดังพระบรมราโชวาทของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ในพิธีสวนสนามของหน่วยทหารรักษาพระองค์ เมื่อวันที่ 3 ธันวาคม พุทธศักราช 2523 (คณะกรรมการพิจารณาแนวทางในการพัฒนาประเทศ, 2540, หน้า 1) ความตอนหนึ่งว่า “...หน้าที่สำคัญของทหาร ดูกันอย่างผิวเผิน ก็คือการรบ หรือการทำสงครามต่อสู้กับศัตรูของชาติ แต่ถ้าดูกันให้แน่ชัดตามความเป็นจริงแล้วจะเห็นว่า หน้าที่รบเป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น เพราะการป้องกันรักษาเอกราช อธิปไตย และความมั่นคงปลอดภัยของประเทศนั้น นอกจากจะต้องมีกำลังรบที่เข้มแข็งพร้อมมูลแล้ว ยังจำเป็นต้องมีการพัฒนาให้บ้านเมืองเกิดความเจริญมั่นคงขึ้นทุก ๆ ด้านอยู่ตลอดเวลาด้วย ทหารจึงต้องรับภาระสำคัญอีกประการหนึ่งควบคู่ไปกับการรบ ได้แก่ การพัฒนา ซึ่งหมายถึงการพัฒนาทั้งด้านกิจการทหาร โดยตรง และด้านอื่น ๆ ทั้งหมดเท่าที่ทหารสามารถจะร่วมมือช่วยเหลือหรือสนับสนุนได้.....”

ทหารกองประจำการมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อกองทัพและประเทศชาติ เพราะนอกจากจะเป็นกำลังพลทางด้านการทหารแล้ว ยังเสริมสร้างความมั่นคงของชาติทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยา วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และภูมิรัฐศาสตร์ด้วย อาจกล่าวได้ว่า ทหารกองเกินและทหารกองประจำการเป็นกำลังทางยุทธศาสตร์ของชาติ ทหารกองประจำการนั้นเมื่อรับราชการ

ทหารครบตามกำหนดเวลาแล้วก็จะถูกปลดเป็นทหารกองหนุนกลับไปประกอบอาชีพต่าง ๆ ตามภูมิลำเนาของตน ทหารกองหนุนที่มีคุณภาพสามารถเป็นผู้นำกลุ่มหรือผู้ร่วมงานในกลุ่มมวลชนในการป้องกันไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตย รวมทั้งการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญรุ่งเรืองมั่นคงสืบไป โดยทหารกองประจำการได้มาจากพลเรือนของประเทศ ซึ่งทหารกองประจำการเหล่านี้เมื่อเข้าไปอยู่ในกรม กองทหารแล้ว จะต้องอยู่ภายใต้กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และแบบธรรมเนียมทหาร และในบางโอกาสยังจะต้องปฏิบัติหน้าที่ที่เสี่ยงอันตราย เช่น การปฏิบัติราชการปราบปรามผู้ก่อความไม่สงบภายในประเทศ ดังเหตุการณ์ความไม่สงบเรียบร้อยที่เกิดขึ้นในสังคมไทยในขณะนี้ และการปฏิบัติหน้าที่สู้รบกับผู้รุกรานจากภายนอกประเทศตามแนวชายแดน เป็นผลให้ผู้เข้ามาเป็นทหารกองประจำการด้วยความสมัครใจเข้ารับราชการน้อยมาก ทางราชการจึงต้องใช้วิธีการเกณฑ์ทหาร ตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 มาตรา 53 บัญญัติว่า “บุคคลมีหน้าที่รับราชการทหาร ตามที่กฎหมายบัญญัติ” และตามพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 มาตรา 7 บัญญัติว่า “ชายที่มีสัญชาติเป็นไทยตามกฎหมาย มีหน้าที่รับราชการทหารด้วยตนเองทุกคน”

กระทรวงกลาโหมมีหน้าที่ในการดำเนินงานเพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 คือ ปรับปรุง โครงสร้างกองทัพให้เหมาะสมกับ สถานการณ์และการรักษาผลประโยชน์ของชาติ การเตรียมกองทัพให้พร้อมรบอย่างมีประสิทธิภาพ สนับสนุนการปฏิบัติการอื่น ๆ ที่มีอยู่การรบ เพื่อประชาชนและสันติภาพ พิจารณาปรับปรุง แก้ไข เพิ่มเติม พระราชบัญญัติ ระเบียบ ข้อบังคับ กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ในส่วนที่กระทรวงกลาโหมรับผิดชอบ ให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เสนอแนะทางปฏิบัติ ในการแก้ปัญหา พิจารณาจัดลำดับความสำคัญในการตอบสนองนโยบายของรัฐบาล และนโยบาย ของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมให้ไว้เพื่อรองรับนโยบายความมั่นคงแห่งรัฐ คือ พัฒนาและ ปรับปรุง โครงสร้างกระทรวงกลาโหมให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศของ กระทรวงกลาโหม ทั้งในด้านการจัดส่วนราชการ การพัฒนากำลังพลชุด โขปกรณ์ และการบริหารจัดการ พัฒนาและส่งเสริมขีดความสามารถของกองทัพให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับ การเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์โดยมุ่งเน้นการบริหารจัดการทรัพยากรของกองทัพให้สามารถ พึ่งพาตนเอง มีความพร้อมในการปฏิบัติการกิจเพื่อป้องกันประเทศ รักษาความมั่นคงและรักษา ผลประโยชน์ของประเทศ ทั้งในยามปกติและการระดมสรรพกำลังในยามไม่ปกติ พัฒนาระบบ กำลังสำรอง ระบบการระดมสรรพกำลัง และระบบส่งกำลังบำรุงให้มีขีดความสามารถขยายกำลัง ในยามสงครามได้อย่างเพียงพอ ทันเวลาตามแผนป้องกันประเทศ รวมทั้งปรับโครงสร้างและ จำนวนกำลังพลให้เหมาะสมกับสถานการณ์ภัยคุกคามและข้อจำกัดด้านงบประมาณ ซึ่งกำลังพล

ดังกล่าว คือ ทหารกองประจำการ

ตามพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 กระทรวงกลาโหมมีหน้าที่ตรวจเลือกทหารกองประจำการ โดยมอบอำนาจให้แม่ทัพภาคเป็นผู้แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจเลือกและคณะกรรมการชั้นสูงในท้องที่แต่ละจังหวัด (กระทรวงกลาโหม, 2515, หน้า 1) ภายในเขตพื้นที่ของตน การเกณฑ์ทหารกองประจำการ จะทำการตรวจเลือกจากบุคคลพลเรือนที่มีอายุครบ 21 ปีบริบูรณ์ และได้ขึ้นทะเบียนเป็นทหารกองเกินไว้แล้ว ซึ่งจะมีการคัดเลือกปีละ 1 ครั้ง ในเดือนเมษายนของทุกปีเพื่อให้กำลังพลเหล่านี้ไปปฏิบัติหน้าที่รับราชการ เป็นทหารกองประจำการในส่วนราชการของ กองทัพบก กองทัพเรือ และกองทัพอากาศ ตามจำนวนที่เหล่าทัพพึงประสงค์ และตามงบประมาณที่ได้รับจากกระทรวงกลาโหม ดังนั้นในแต่ละปีเหล่าทัพต่าง ๆ จะมีจำนวนทหารกองประจำการแตกต่างกันตามความจำเป็นของสถานการณ์ ทหารกองประจำการ จะถูกเรียกเกณฑ์เข้ากองประจำการเป็น 2 ผลิต เข้าประจำกรมกองต่าง ๆ เป็นเวลา 2 ปีเต็ม และนับตั้งแต่เริ่มมีการเกณฑ์ทหาร การหลีกเลี่ยงหลบหนีการเกณฑ์ทหารในระยะแรก ๆ ก็มีเพียงจำนวนน้อย ต่อมาเมื่อสังคมและประเทศชาติมีการพัฒนามากขึ้น ประชาชนส่วนใหญ่มีการศึกษาสูงขึ้น มีหน้าที่การงานที่ดี มีรายได้เพียงพอในการดำรงชีวิต มีความเป็นอยู่สุขสบายมากขึ้น การหลีกเลี่ยงหลบหนีและการทุจริตในการเกณฑ์ทหารก็เพิ่มจำนวนมากขึ้น จากรายงานการเกณฑ์ทหารที่ผ่านมา มีชายฉกรรจ์ที่ต้องเข้ารับการตรวจเลือกและไม่ไปรับหมายนัดเข้ารับการตรวจเลือกจำนวนมาก ซึ่งจะต้องมีความผิดทางอาญา รวมทั้งผู้ที่ขอผ่อนผันเนื่องจากกำลังศึกษา เป็นจำนวนมาก เช่นเดียวกัน ผู้หลีกเลี่ยงหลบหนีจะถูกลงโทษต่อเมื่อ ถูกจับกุมเนื่องจากกระทำความผิดในคดีอื่น และยังอยู่ในอายุความเท่านั้น ดังนั้นการเกณฑ์ทหารจึงเป็นกิจกรรมของกองทัพที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนทุกครัวเรือนทั้งทางตรงและทางอ้อม อีกทั้งยังก่อให้เกิดปัญหาของสังคมคิดตามมา (ทศกร ภายเพชร, สัมภาษณ์, 7 สิงหาคม 2550)

การเกณฑ์ทหารกองประจำการที่ผ่านมาทุกปี มักพบปัญหาในกรณีที่มีอายุครบเกณฑ์ส่วนใหญ่ไม่สมัครใจที่จะรับใช้ชาติ โดยการเป็นทหาร จึงเป็นสาเหตุนำไปสู่การทุจริต ประพฤติมิชอบ มีการสมยอมร่วมมือกันระหว่างผู้ที่ไม่ต้องการเข้ารับราชการทหารกับเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องอยู่เสมอ ๆ ปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งคือ ความรู้สึกของสังคมทั่วไปมีความรู้สึกว่าการเป็นทหารกองประจำการนั้นเป็นการเสียเวลา เสียโอกาส เสียประโยชน์ รายได้น้อย ไม่มีเกียรติ คำด้อย และบางกรณีอาจก่อให้เกิดความเดือดร้อนในครอบครัว เพราะผู้ที่ต้องเข้าไปเป็นทหารกองประจำการเป็นกำลังหลักของครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีที่ครอบครัวของเกษตรกร มีอยู่บ้างที่ไม่อยากเป็นทหารเพราะความกลัวอันเกิดจากความยากลำบากในการฝึก จากข้าวลือถึงความรุนแรง ความทารุณ และการถูกเหยียดหยาม เช่น ต้องไปเป็นทหารรับใช้ ถูกลงโทษ หรือถูกส่งให้ไปตาย จึงเป็นสาเหตุให้ครอบครัวที่มีฐานะดีพอจะมีโอกาสหาทาง

หลบเลี่ยงมิให้ลูกหลานต้องเข้าเป็นทหารกองประจำการ โดยการติดสินบนเจ้าหน้าที่หรือหลบเลี่ยงอย่างอื่น ผู้ที่มีฐานะยากจนเมื่อต้องถูกเกณฑ์เข้าไปเป็นทหารก็จะหาโอกาสหลบหนีเมื่อมีโอกาสทำได้ จำนวนการขาดหนีทหารของทหารกองประจำการทั้งก่อนการเกณฑ์และหลังเกณฑ์รวมทั้งเมื่อเข้าประจำการแล้วในแต่ละปีมีจำนวนไม่น้อย (วันชัย สุกสี, 2543, หน้า 4)

การแก้ปัญหาการหลีกเลี่ยงหลบหนีที่ผ่านมานั้น มุ่งเน้นการป้องกันและปราบปรามการทุจริตของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการเกณฑ์ทหาร ด้วยการออกกฎหมายเพิ่มขั้นตอนการปฏิบัติในการตรวจเลือก ให้มีความสลับซับซ้อนมากขึ้น นอกจากนั้นยังใช้วิธีการผ่อนปรนด้วยการยกเว้นการเกณฑ์ทหารให้แก่ผู้มีคุณวุฒิพิเศษ เช่นนักเรียนนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 3 ขึ้นไป ซึ่งในแต่ละปีจะมีปริมาณมากที่ได้รับสิทธิ์ในการยกเว้น ไม่ต้องถูกเรียกเกณฑ์ไปเป็นทหารกองประจำการ จึงเป็นผลให้คงเหลือแต่ผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา มีฐานะยากจนและต้องหาเลี้ยงครอบครัวเข้ารับการคัดเลือก นอกจากนั้นผู้ที่ถูกเกณฑ์เข้าไปเป็นทหารกองประจำการบางส่วนขอลดระยะเวลาในการรับราชการตามสิทธิที่ออกตามความในพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 หรือเรียกทหารกลุ่มนี้ว่า “กลุ่มผู้ปลดคุณวุฒิพิเศษ” ทำให้กองทัพเกิดการสูญเสียไปประมาณที่จัดสรรไว้ใช้ในการฝึกอบรมทหารกองประจำการตลอดระยะเวลา 6 เดือน จนพร้อมที่จะปฏิบัติหน้าที่ได้ แต่หลังจากทำการฝึกครบระยะเวลาที่กำหนดกลุ่มผู้ปลดคุณวุฒิพิเศษได้รับสิทธิปลดประจำการทำให้กองทัพไม่สามารถนำบุคลากรที่ผ่านการฝึกอบรมมาใช้ประโยชน์ได้เต็มที่ ด้วยสาเหตุนี้ทำให้เกิดปัญหาต่อเนื่องคือปัญหากำลังทหารกองประจำการไม่เพียงพอ กองทัพอากาศจึงต้องตั้งยอดเกณฑ์เพื่อการสูญเสียไว้ให้มีจำนวนทหารกองประจำการเพียงพอในการปฏิบัติหน้าที่ในแต่ละปี จำนวน 30-35 % ทำให้กองทัพมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น (ยุทธนา สุภุมลจันทร์, 2551, หน้า 3-4) ด้วยเหตุนี้กองทัพอากาศจึงเหลือแต่พลทหารที่มีภาระส่วนตัวคือการศึกษาก่อให้เกิดปัญหาต่อเนื่องคิดตามมามาก็คือ การขาดหนีราชการทหารซึ่งในแต่ละปีมีจำนวนมาก อันเป็นสิ่งที่บ่งชี้ถึงความเสื่อมโทรมหรือความอ่อนแอของกองทัพอากาศ และยังประเมินได้ว่าประชาชนเริ่มเสื่อมศรัทธาในสถาบันทหาร ขาดความสามัคคีและขาดความรับผิดชอบในชาติบ้านเมือง ซึ่งย่อมต้องส่งผลกระทบโดยตรงต่อความมั่นคงของชาติ (จณต์วิ ภัทรดิกล, สัมภาษณ์, 7 สิงหาคม 2550)

ในส่วนของกองทัพอากาศ โดยหน่วยบัญชาการอากาศโยธิน กองบัญชาการยุทธทางอากาศ มีหน้าที่ร้องขอเพื่อการเรียกเกณฑ์ทหารกองประจำการตามภารกิจ และมีหน้าที่รับผิดชอบในการปกครองบังคับบัญชา การฝึกศึกษาและอบรมให้แก่ทหารกองประจำการ โดยในแต่ละปีหน่วยบัญชาการอากาศโยธิน กองบัญชาการยุทธทางอากาศ ได้ทำการร้องขอเพื่อเรียกเกณฑ์ทหารกองประจำการตามภารกิจของกองทัพอากาศ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนยอดเรียกเกณฑ์และขอรับตัวทหารกองประจำการของกองทัพอากาศ ระหว่างปี 2548 - 2550

พ.ศ.	จำนวน	ขาดหมาย	รวมรับตัว
2548	5,973	156	5,817
2549	6,203	177	6,026
2550	6,203	46	6,157
รวม	18,379	379	18,000

และจากการเรียกเกณฑ์ทหารกองประจำการดังกล่าว กองทัพอากาศได้มีการสูญเสียยอดทหารกองประจำการ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนยอดสูญเสียทหารกองประจำการของกองทัพอากาศ ระหว่างปี 2548 - 2550

ลักษณะการสูญเสียยอดกำลังพล	ปี 2548	ปี 2549	ปี 2550	รวม	หมายเหตุ
ยอดกำลังพล (คน)	5,973	6,203	6,203		
1. การขาดหมายนัด	156	177	46	1,036	ยังไม่รวมผลัด
2. ปลดวุฒิ	1,117	1,144	610	2,871	2/2550
3. ปลดโรค	7	13	0	20	
4. ปลดโทษ	15	3	1	19	
5. คาย	14	3	0	17	
6. การขาดหนีราชการ	754	910	276	1,940	
รวม	2,063	2,250	933	5,903	

ในการเรียกเกณฑ์ทหารกองประจำการ กองทัพอากาศต้องใช้งบประมาณทั้งค่าใช้จ่ายในการเรียกเกณฑ์ และค่าใช้จ่ายสำหรับทหารกองประจำการแต่ละคนระหว่างอยู่รับราชการ คนละจำนวน 160,335/คน/ 2 ปี โดยงบประมาณค่าใช้จ่ายสำหรับทหารกองประจำการ กองทัพอากาศ ในปี 2550 รวมทั้งสิ้น 857,114,440.- บาท ซึ่งจากยอดสูญเสียทหารกองประจำการ โดยเฉพาะการสูญเสียจากการปลดวุฒิ ระหว่างปี 2548-2550 ดังกล่าว ยอดสูญเสียจำนวน 2,871 คน (ยังไม่รวมยอดทหารกองประจำการ ผลัด 2/2550) กองทัพอากาศต้องสูญเสียงบประมาณในกรณีนี้ จำนวน 460,321,785.- บาท นอกจากนั้นการสูญเสียทหารกองประจำการจากการขาดหนีราชการทหารซึ่ง

ปรากฏข้างบน จำนวน 1,940 คน นั้น ยังมีผลเสียทั้งกับตัวทหารกองประจำการเอง และต่อกองทัพ
ดังนี้

การขาดหนีราชการของทหารกองประจำการมีผลเสียที่เกิดกับตัวทหาร คือ (วระพล
ไกรศรีวณู, 2549, หน้า 47-48) กลายเป็นคนที่มีคดีติดตัวต้องหลบหนีอยู่ตลอดเวลาโดยไม่กล้า
ปรากฏตัวในที่เปิดเผย บางรายถึงกับต้องทิ้งถิ่นที่อยู่อาศัย ต้องพลัดพรากจากครอบครัวไป
ก่อให้เกิดความทุกข์ยากแก่ตนเองและครอบครัว ต้องเป็นทหารค้างปลดโดยที่ทางราชการ
ไม่สามารถจะดำเนินการปลดออกจากประจำการได้ ทำให้ไม่ได้รับหลักฐานสมุดประจำตัวทหาร
กองหนุนเช่นทหารคนอื่น ๆ ส่งผลให้เสียสิทธิต่าง ๆ เช่น สิทธิในการสมัครเข้ารับราชการ หรือ
เข้าทำงานตามสถานที่ต่างๆ การขอทำบัตรประจำตัวประชาชน เป็นต้น นอกจากนี้ในกรณี
ที่ถูกจับกุมฟ้องศาลและต้องโทษจำคุก เมื่อพ้นคดีมาแล้วก็เป็นผู้ที่มีประวัติการต้องโทษติดตัว
มักจะเป็นที่รังเกียจของสังคม ไม่สามารถสมัครเข้ารับราชการ หรือทำงานบางอย่างได้ เพราะเป็น
ผู้ที่เคยมีประวัติการต้องโทษคดี ซึ่งถือว่าเป็นบุคคลที่มีความประพฤติดีเสียหาย

การขาดหนีราชการของทหารกองประจำการมีผลเสียต่อทางราชการหรือหน่วยงาน
ต้นสังกัด คือ ทำให้สูญเสียงบประมาณค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ค่าเบี้ยเลี้ยง เงินเดือน ค่าพัสดุสิ่งของ
เครื่องใช้ที่ทางราชการจ่ายให้ ค่าใช้จ่าย ค่าพาหนะ เบี้ยเลี้ยงเจ้าหน้าที่ที่ออกติดตามจับกุม
ทำให้สูญเสียกำลังพลส่วนหนึ่งที่ฝึกฝนไว้แล้ว โดยเปล่าประโยชน์ เนื่องจากการสูญเสีย
ดังกล่าวไม่ได้เกิดจากการรบ และกระทบกระเทือนต่อการปฏิบัติการกิจของหน่วย เช่น ทำให้มี
กำลังพลไม่เพียงพอเข้าเวรรักษาการณ์หรือปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ โดยเฉพาะในหน่วยที่มีทหาร
ขาดหนีราชการมาก ทำให้ขีดความสามารถในการปฏิบัติการกิจของหน่วยตกต่ำลง

การแก้ไขปัญหการขาดหนีราชการของทหารกองประจำการนั้น ในเรื่องมาตรการการลงโทษ
ไม่ว่าจะหนักเบาเพียงใดก็ตาม ย่อมเป็นการแก้ไขปัญหาที่ปลายเหตุเท่านั้น สำหรับต้นเหตุแห่ง
การขาดหนีราชการของทหารกองประจำการนั้น ได้แก่มูลเหตุจูงใจต่าง ๆ ที่ส่งผลเกื้อกูลต่อการขาด
หนีราชการของทหารกองประจำการ เช่น กระบวนการเกณฑ์ทหารกองประจำการ ปัญหาส่วนตัว
ของทหารเอง การปกครองบังคับบัญชา หรือ การฝึกอบรมทหารกองประจำการ เป็นต้น และเมื่อ
ทราบถึงมูลเหตุจูงใจ หรือปัญหาด้านเหตุแล้ว จะได้พิจารณาหาแนวทางแก้ไขเสียแต่ต้น เพื่อเป็น
การป้องกันการขาดหนีราชการของทหารกองประจำการอย่างได้ผล โดยเฉพาะอย่างยิ่งทหารส่วน
ใหญ่ปฏิเสธที่จะขาดหนีราชการ ด้วยมีจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อสังคมประเทศชาติ สำหรับ
มาตรการการลงโทษ เป็นแต่เพียงส่วนประกอบที่จะทำให้การขาดหนีราชการของทหารกอง
ประจำการลดน้อยลงเท่านั้น (จิตชาณู พุ่งขจร, สัมภาษณ์, 20 กันยายน 2550)

การเกณฑ์ทหารกองประจำการของกองบิน 1 จังหวัดนครราชสีมา กองบิน 4 จังหวัด นครสวรรค์ กองบิน 7 จังหวัดสุราษฎร์ธานี และกรมทหารต่อสู้อากาศยานรักษาพระองค์ จังหวัด ปทุมธานี เป็นการเกณฑ์ตามความจำเป็นต้องการทหารเพื่อใช้ในแต่ละหน่วย โดยมณฑลทหารบก ที่กองบินทั้ง 3 กองบิน และกรมทหารต่อสู้อากาศยานสังกัดอยู่ เป็นผู้ดำเนินการเกณฑ์ทหาร ซึ่งจะ เรียกเกณฑ์จากชายไทยที่มีอายุครบเกณฑ์และขึ้นทะเบียนทหารกองเกินไว้แล้ว ที่มีภูมิลำเนาอยู่ใน บริเวณหรือใกล้เคียงที่ตั้งของกองบินและหน่วยทหาร หากจำนวนผู้ที่ครบกำหนดการเกณฑ์ไม่ เพียงพอแก่ความต้องการกำลังพลของแต่ละหน่วยทหาร ก็จะเรียกเกณฑ์จากจังหวัดใกล้เคียงอื่น ๆ เพื่อเป็นการลดจำนวนเวลาการเดินทางกลับภูมิลำเนาของทหารกองประจำการเมื่อได้รับอนุญาตให้ กลับบ้านได้ในวันหยุด หรือเมื่อมีเหตุจำเป็นต้องขออนุญาตลากลับภูมิลำเนา และป้องกันการขาด หนีราชการทหาร เพราะทหารอาจเกิดอาการท้อแท้เมื่อต้องใช้เวลาในการเดินทางมากเกินไป ทำให้ กลับเข้าหน่วยล่าช้ากว่ากำหนดหรือไม่ก็อาจจะหนีราชการไปไม่กลับเข้ากรมกอง

ปัญหาในการเกณฑ์ทหารกองประจำการของทั้ง 4 หน่วยดังกล่าว เป็นปัญหาที่เกิดขึ้น คล้ายคลึงกับ กล่าวคือ เป็นปัญหาในลักษณะการสูญเสียยอดกำลังพล ทั้งก่อนการเกณฑ์และหลังจาก การเกณฑ์เข้ามาเป็นทหารกองประจำการแล้ว ได้แก่ การสูญเสียจากการขาดหมายนัด การปลดวุฒิ และการขาดหนีราชการทหาร ซึ่งเป็นการสูญเสียกำลังพลในลักษณะดังกล่าวจำนวนมากในแต่ละปี อันส่งผลกระทบในทางลบแก่กองทัพ สังคม และตัวทหารกองประจำการเอง และเป็นปัญหาที่เกิดขึ้น ตลอดมานับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งควรได้รับการแก้ไขวิธีการเกณฑ์ทหารให้เหมาะสมกับสภาพ สังคมในปัจจุบัน

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น ประกอบกับสถานการณ์บ้านเมืองในขณะนี้ ซึ่งทหารจะต้อง พร้อมเสมอเพื่อป้องกันภัยคุกคามจากภายนอกประเทศ และเหตุการณ์ความไม่สงบสุขภายในประเทศ และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ทหารของไทย ดังนั้นการที่จะได้มาซึ่งทหารกองประจำการที่มีคุณภาพ นั้น จำเป็นจะต้องใช้กระบวนการเกณฑ์และฝึกอบรมทหารกองประจำการที่มีความเหมาะสมที่สุด เนื่องจากกระบวนการเกณฑ์และฝึกอบรมทหารกองประจำการเป็นเรื่องละเอียดอ่อน มีความเกี่ยวข้องกับ ประชาชนคนไทยทั่วประเทศ ดังนั้น หากมีปัญหาเกิดขึ้นแล้ว ย่อมมีผลกระทบต่อสถาบันทหาร รวมทั้งความมั่นคงของชาติด้วย ซึ่งเป็นปัญหาที่สำคัญอย่างยิ่งประการหนึ่งที่ผู้วิจัยสนใจศึกษา และ ต้องการหาแนวทางดำเนินกระบวนการเกณฑ์และฝึกอบรมทหารกองประจำการกองทัพอากาศ ที่ได้มาซึ่งทหารกองประจำการที่พร้อมด้วยร่างกายและจิตใจที่สมบูรณ์ และยินดีที่จะรับใช้ชาติ อย่างแท้จริง เพื่อประสิทธิภาพในการทหารซึ่งจะส่งผลถึงความสงบสุขของสังคม และ ความมั่นคงของชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการเกณฑ์ทหารกองประจำการกองทัพอากาศในปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของกระบวนการเกณฑ์ทหารกองประจำการกองทัพอากาศที่มีผลกระทบต่อทางสังคมไทย
3. เพื่อนำเสนอกระบวนการเกณฑ์ทหารกองประจำการกองทัพอากาศในอนาคต

สมมติฐานของการวิจัย

1. กระบวนการเกณฑ์ (คัดเลือก) ทหารตามพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 มีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลต่อผลกระทบต่อทางสังคม
2. กระบวนการเกณฑ์ (คัดเลือก) ทหารตามพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 มีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลต่อ กระบวนการฝึกอบรม คุณลักษณะทหารหลังการฝึกอบรม และความพึงพอใจในการเป็นทหาร
3. กระบวนการฝึกอบรมมีความสัมพันธ์ และมีอิทธิพลต่อผลกระทบต่อทางสังคม
4. กระบวนการฝึกอบรมมีความสัมพันธ์ และมีอิทธิพลต่อคุณลักษณะของทหารหลังการฝึกอบรม
5. คุณลักษณะของทหารหลังการฝึกอบรมมีความสัมพันธ์ และมีอิทธิพลต่อผลกระทบต่อทางสังคม
6. กระบวนการฝึกอบรมมีความสัมพันธ์ และมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการเป็นทหาร
7. ความพึงพอใจในการเป็นทหารมีความสัมพันธ์ และมีอิทธิพลต่อผลกระทบต่อทางสังคม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้อาศัยพระราชบัญญัติการรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 ทฤษฎีระบบแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับกระบวนการเกณฑ์ทหารกองประจำการทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมทั้งการสังเคราะห์งานวิจัยและศึกษาเอกสาร นโยบายและระเบียบต่าง ๆ ของกองทัพอากาศ เสนอเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังปรากฏในภาพที่ 1

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1. ได้ทราบกระบวนการเกณฑ์และฝึกอบรมทหารกองประจำการกองทัพอากาศในปัจจุบัน
2. ได้ทราบกระบวนการเกณฑ์และฝึกอบรมทหารกองประจำการกองทัพอากาศที่มีความสัมพันธ์และส่งผลกระทบต่อสังคมไทย
3. เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายเพื่อพัฒนาทหารกองประจำการกองทัพอากาศให้เป็นทหารที่มีประสิทธิภาพ และเป็นประชากรที่มีคุณภาพหลังปลดประจำการ
4. เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายกระบวนการเกณฑ์ทหารกองประจำการกองทัพอากาศในอนาคต

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการวิจัยในพื้นที่กองพันทหารอากาศโยธิน กองบินต่าง ๆ ซึ่งเป็นฐานบินปฏิบัติการและฐานบินปฏิบัติการพิเศษ ซึ่งวางกำลังเครื่องบินสกัดกั้น ได้แก่

- 1.1 กองพันทหารอากาศโยธิน กองบิน 1 ที่ตั้ง จังหวัดนครราชสีมา
- 1.2 กองพันทหารอากาศโยธิน กองบิน 4 ที่ตั้ง จังหวัดนครสวรรค์
- 1.3 กองพันทหารอากาศโยธิน กองบิน 7 ที่ตั้ง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

1.4 กรมทหารต่อสู้อากาศยานรักษาพระองค์ หน่วยบัญชาการอากาศโยธิน กองบัญชาการยุทธทางอากาศ ที่ตั้ง จังหวัดปทุมธานี ซึ่งมีภารกิจในการป้องกันฐานทัพอากาศจากการถูกโจมตีทางอากาศ และภารกิจในการจัดกองทหารเกียรติยศในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

2.1 การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษากระบวนการเกณฑ์ทหารกองประจำการกองทัพอากาศที่มีผลกระทบต่อสังคมไทย ในประเด็นกระบวนการเกณฑ์ (คัดเลือก) ทหารตามพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 กระบวนการฝึกอบรม คุณลักษณะทหารหลังการฝึกอบรม ความพึงพอใจในการเป็นทหาร และผลกระทบต่อสังคมไทย

2.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ทหารกองประจำการกองทัพอากาศที่อยู่ในระหว่างประจำการในปัจจุบัน สังกัดกองพันทหารอากาศโยธิน กองบิน 1 จังหวัดนครราชสีมา กองพันทหารอากาศโยธิน กองบิน 4 จังหวัดนครสวรรค์ กองพันทหารอากาศโยธิน กองบิน 7 จังหวัดสุราษฎร์ธานี และกรมทหารต่อสู้อากาศยานรักษาพระองค์ จังหวัดปทุมธานี จำนวน 1,891 คน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 454 คน

2.3 ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ

2.3.1 ตัวแปรแฝงภายใน 4 ตัว ได้แก่

2.3.1.1 กระบวนการฝึกอบรม ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ คือ การฝึกวิชาทหาร การฝึกอบรมวิชาชีพ และการศึกษานอกโรงเรียน

2.3.1.2 คุณลักษณะทหารหลังการฝึกอบรม ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ คือ ความจงรักภักดี ความเสียสละ ทักษะคิดต่อการเป็นทหาร และการขาดหนี้ราชการทหาร

2.3.1.3 ความพึงพอใจในการเป็นทหาร ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ คือ สวัสดิการและค่าตอบแทน การปกครองบังคับบัญชาและสภาพของงาน

2.3.1.4 ผลกระทบทางสังคม ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ คือ โอกาสในการประกอบอาชีพ ภูมิภาวะในการดำรงชีวิต การถ่ายทอดพฤติกรรมการเป็นทหารสู่ครอบครัวและสังคม และโอกาสในการรับราชการทหาร

2.3.2 ตัวแปรแฝงภายนอก 1 ตัวแปร คือ กระบวนการเกณฑ์ (คัดเลือก) ทหารกองประจำการตามพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ คือ หมวดที่ 1 บททั่วไป หมวดที่ 2 การยกเว้น หมวดที่ 3 การลงบัญชีทหารกองเกินที่อำเภอ หมวดที่ 4 การเรียกคนเข้ากองประจำการ หมวดที่ 5 การตรวจเลือกคนเข้ากองประจำการ หมวดที่ 6 การปลด หมวดที่ 7 บทกำหนดโทษ

3. ขอบเขตด้านเวลา

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการวิจัยระหว่าง เดือนตุลาคม 2550 ถึงเดือนมีนาคม 2552

นิยามศัพท์เฉพาะ

กระบวนการเกณฑ์และฝึกอบรม ทหารกองประจำการ หมายถึง กระบวนการและขั้นตอนต่าง ๆ ที่ทหารกองประจำการต้องปฏิบัติตาม พระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 รวมทั้งระเบียบ นโยบายนต่าง ๆ ของกองทัพบก ได้แก่ การคัดเลือก (การเกณฑ์) บุคคลเข้ามาเป็นทหารกองประจำการ การได้รับการฝึกอบรมที่กองทัพบกจัดให้เพื่อให้ได้ทหารหลังการฝึกอบรมที่มีคุณลักษณะของทหารที่ดี มีความพึงพอใจในการเป็นทหาร จนกระทั่งทหารปลดประจำการ และส่งผลต่อผลกระทบทางสังคมทั้งทางบวกและทางลบ

การเกณฑ์ (คัดเลือก) ทหาร หมายถึง การเรียกเกณฑ์พลเมืองชายไทยเข้ารับราชการทหารตามพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 เป็นทหารกองเกินซึ่งมีอายุตั้งแต่ 18 ปีบริบูรณ์และยังไม่ถึง 30 ปีบริบูรณ์ เป็นผู้ที่อยู่ในระหว่างจะต้องเข้ารับราชการทหารกองประจำการมีกำหนด 2 ปี ผู้ใดหลีกเลี่ยง หลบหนี ไม่เข้ารับการคัดเลือกเข้ากองประจำการ มีความผิดต้องจำคุกไม่เกิน 3 ปี

ทหารกองประจำการ หมายถึง ชายไทยที่ผ่านการเกณฑ์ (คัดเลือก) ตามพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 ให้เป็นทหารกองประจำการและประจำการในกองทัพอากาศ ซึ่งจะต้องรับราชการเป็นเวลา 2 ปี แบ่งเป็น 2 ผลัด โดยผลัดที่ 1 จะเข้ามาในเดือนพฤษภาคมของทุกปี และผลัดที่ 2 จะเข้ามาในเดือนพฤศจิกายนของทุกปีในการวิจัยครั้งนี้จะศึกษาทหารกองประจำการผลัดที่ 1 และ 2/2550 และผลัดที่ 1/2551

พระราชบัญญัติรับราชการทหาร หมายถึง พระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 ระเบียบและนโยบายต่าง ๆ ของกองทัพอากาศ ที่เกี่ยวข้องกับการเกณฑ์ (คัดเลือก) ทหารกองประจำการกองทัพอากาศ

การฝึกวิชาทหาร หมายถึง การให้ความรู้ด้วยการเรียนการสอนในห้องเรียน การฝึกหัดปฏิบัติในสนามฝึกและพื้นที่การฝึก ทั้งความรู้ทางเทคนิคและยุทธวิธี การให้ความรู้และการปฏิบัติตามธรรมเนียมทหาร การให้การอบรมปลูกฝังอุดมการณ์ทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

การฝึกอบรมวิชาชีพ หมายถึง การให้การฝึกอบรมอาชีพแก่ทหารกองประจำการกองทัพอากาศในระหว่างรับราชการทหาร และเมื่อปลดเป็นทหารกองหนุนแล้วสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประกอบอาชีพได้จริง

การศึกษานอกโรงเรียน หมายถึง การส่งเสริมให้ทหารกองประจำการกองทัพอากาศได้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และตอนปลายสายสามัญ และเมื่อปลดประจำการแล้วสามารถนำความรู้ไปใช้ในการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพได้

สวัสดิการและค่าตอบแทน หมายถึง เงินเดือน เบี้ยเลี้ยง ความสะดวกสบาย การปกครองบังคับบัญชาและสิทธิต่าง ๆ ที่ทหารกองประจำการกองทัพอากาศพึงได้จากการรับราชการทหาร การปกครองบังคับบัญชา หมายถึง การที่ทหารกองประจำการกองทัพอากาศได้รับการปกครองดูแลเอาใจใส่จากผู้บังคับบัญชาอย่างยุติธรรมมีเหตุผลในเรื่องสวัสดิการต่าง ๆ และเปิดโอกาสให้ทหารกองประจำการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และแสดงความคิดเห็นโดยผู้บังคับบัญชา หมายถึง ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นตั้งแต่ระดับสูงจนถึงระดับล่าง

ผู้บังคับบัญชา หมายถึง ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง โดยถูกต้องตามกฎหมายให้อำนาจหน้าที่ที่ได้รับมาวางแผน อำนาจการ และกำกับการ ให้งานของตนปฏิบัติภารกิจสำเร็จตามที่ได้รับมอบหมาย และรับผิดชอบต่องานของคนที่ได้กระทำหรือมิได้กระทำ ผู้บังคับบัญชาของการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บังคับบัญชาทหารกองประจำการกองทัพอากาศตั้งแต่ระดับสูงจนถึงระดับล่าง ได้แก่ ผู้บังคับกองพัน ผู้บังคับกองร้อย และผู้บังคับหมวด

สภาพของงาน หมายถึง ภาระหน้าที่ และกิจกรรมที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติ ทั้งที่กำหนดไว้เป็นระเบียบ และผู้บังคับบัญชาสั่งการเฉพาะกรณีในการวิจัยครั้งนี้ถือว่าสภาพงาน

คือ การปฏิบัติตามระเบียบวินัยของหน่วยทหาร เวลาพักผ่อนประจำวัน การใช้แรงงานประจำวัน การปฏิบัติหน้าที่เวรยาม และการแสดงออกของผู้บังคับบัญชาต่อทหารกองประจำการ กองทัพอากาศ

ความจงรักภักดี หมายถึง ความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ทั้งทางกาย ทางวาจา และทางจิตใจ และทัศนคติที่ดีของทหารกองประจำการกองทัพอากาศ ในการรับราชการทหาร ด้วยความสมัครใจ และเต็มใจอันจะส่งผลไปถึงการปฏิบัติหน้าที่ของทหาร ให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกองทัพ

ความเสียสละ หมายถึง การอุทิศเวลา และการแสดงความกล้าหาญ โดยไม่คำนึงถึง เลือดเนื้อและชีวิต เพื่อการปฏิบัติหน้าที่หรือเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม

ทัศนคติต่อการเป็นทหาร หมายถึง ความรู้สึกหรือความคิดเห็นของทหารกองประจำการ ที่มีต่อการรับราชการทหารทั้งทางบวก และทางลบ

ความพึงพอใจในการเป็นทหาร หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดที่ดี ทัศนคติที่ดีของทหาร กองประจำการกองทัพอากาศที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ ที่กองทัพจัดให้และหรือการกระทำต่าง ๆ ที่ทหาร กองประจำการกองทัพอากาศได้รับในระหว่างประจำการ ได้แก่ สวัสดิการและค่าตอบแทน การปกครองบังคับบัญชา และสภาพของงาน

การขาดหนีราชการทหาร หมายถึง การสูญเสียยอดกำลังพลของทหารกองประจำการ กองทัพอากาศ จากขอยอดอัตราการบรรจุจริงในลักษณะการขาดหายนัด การปลดก่อนกำหนด การหนีราชการ การขาดราชการ และ ไม่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในกรมกอง หรือหน่วยงานของทหาร กองประจำการ โดยผู้บังคับบัญชาไม่ได้อนุญาต ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากการฝึกล้มเหลว ภาระงานมาก มีภาระครอบครัว และการปกครองบังคับบัญชาที่ไม่ยุติธรรม

การขาดหายนัด หมายถึง บุคคลที่ต้องขึ้นทะเบียนกองประจำการ โดยได้รับหมายนัด จากทางอำเภอเพื่อกำหนดวันรายงานตัวเข้ากรมกอง แต่ในวันรายงานตัวไม่ได้มารายงานตัวตามคำสั่ง

การปลดก่อนกำหนด หมายถึง การปลดทหารกองประจำการกองทัพอากาศ ก่อนกำหนดเวลารับราชการครบ 2 ปี เนื่องจากมีสิทธิพิเศษ หรือคุณวุฒิตามที่กฎหมายกำหนด

ผลกระทบทางสังคม หมายถึง ผลกระทบที่เกิดกับตัวทหารกองประจำการกองทัพอากาศ และสังคมโดยรวม ทั้งในด้านบวกและด้านลบ ได้แก่ โอกาสในการประกอบอาชีพ วุฒิภาวะ ในการดำรงชีวิต การถ่ายทอดพฤติกรรมการเป็นทหารสู่ครอบครัวและสังคม และ โอกาส ในการรับราชการทหาร

โอกาสในการประกอบอาชีพ หมายถึง การที่ทหารกองประจำการกองทัพอากาศได้นำ ความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากการศึกษา และฝึกอบรมระหว่างประจำการ ไปใช้ให้เป็น

ประโยชน์ในการประกอบอาชีพ

วุฒิภาวะในการดำรงชีวิต หมายถึง ความพร้อมทางด้านร่างกายและจิตใจของทหารกองประจำการกองทัพอากาศ ที่ได้รับการจากการเข้ารับราชการทหาร รวมทั้งที่ได้รับการศึกษาและฝึกอบรมระหว่างการรักษาพยาบาล และสามารถนำประสบการณ์เหล่านั้นไปใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข

การถ่ายทอดพฤติกรรมการเป็นทหารสู่ครอบครัวและสังคม หมายถึง ความคาดหวังในการประพฤติปฏิบัติตนของทหารกองประจำการกองทัพอากาศ ที่ได้รับการปรับเปลี่ยนจากการเข้ารับราชการทหาร และนำไปใช้ในครอบครัวและสังคม รวมทั้งการปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดี และสามารถให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาชุมชน และสังคมของตนเองต่อไปได้

โอกาสในการรับราชการทหาร หมายถึง โอกาสในการรับราชการต่อในกองทัพอากาศ หลังจากการรับราชการทหารครบตามกำหนดเวลา

ตัวแปรแฝง (Latent Variable) หมายถึง ปัจจัยหรือประเด็นที่ศึกษา ซึ่งไม่สามารถวัดหรือสังเกตได้โดยตรง ประกอบด้วย พระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 กระบวนการฝึกอบรมคุณลักษณะทหารหลังการฝึกอบรม ความพึงพอใจในการเป็นทหาร และผลกระทบทางสังคม การศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้ง 5 อาศัยรูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุ (SEM: Structural Equation Model) เรียกว่า เมตริกโครงสร้าง (Structural Model)

ตัวแปรสังเกตได้ (Observe Variable) หมายถึง ประเด็นหรือข้อมูลที่สามารถศึกษาได้ด้วยการวัดหรือการสังเกต เป็นรูปธรรมของการศึกษาตัวแปรกระบวนการเกณฑ์ทหารกองประจำการ กระบวนการฝึกอบรม คุณลักษณะทหารหลังการฝึกอบรม ความพึงพอใจในการเป็นทหาร และผลกระทบทางสังคม ผ่านเครื่องมือวัดที่มีค่าตัวเลขเชิงปริมาณ ตัวแปรนี้ความสัมพันธ์กับตัวแปรแฝง สามารถวิเคราะห์ได้ถึงความเหมาะสมของการเป็นตัวแทนของตัวแปรแฝงนั้น ๆ โดยผ่านความสัมพันธ์ของโมเดลการวัด (Measurement Model) ประกอบด้วยตัวแปร 21 ตัว คือ 1) หมวด 1 บททั่วไป 2) หมวด 2 การยกเว้น 3) หมวด 3 การลงบัญชีทหารกองเกินที่อำเภอ 4) หมวด 4 การเรียกคนเข้ากองประจำการ 5) หมวด 5 การตรวจเลือกคนเข้ากองประจำการ 6) หมวด 6 การปลด 7) หมวด 7 บทกำหนดโทษ 8) การฝึกวิชาทหาร 9) การฝึกอบรมวิชาชีพ 10) การศึกษานอกโรงเรียน 11) ความจงรักภักดี 12) ความเสียสละ 13) ทศนคติต่อการเป็นทหาร 14) การขาดหนี้ราชการทหาร 15) สวัสดิการและค่าตอบแทน 16) การปกครองบังคับบัญชา 17) สภาพของงาน 18) โอกาสในการประกอบอาชีพ 19) วุฒิภาวะในการดำรงชีวิต 20) การถ่ายทอดพฤติกรรมการเป็นทหารสู่ครอบครัวและสังคม และ 21) โอกาสในการรับราชการทหาร